

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Цифрових технологій фінансових операцій

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: «Бухгалтерський облік і контроль операційної та фінансової оренди на прикладі ТОВ «Дружба» СВК»

ШИФР КРБ.ЦТФО.1.614-03.1.3

Здобувачки _____ Счасної В.Г.

Керівник _____ доц. Євтушевська О.О.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від ”10“ червня 2025 р., протокол № 13.

В.о. завідувачки кафедри

цифрових технологій фінансових операцій _____ Ольга ЄВТУШЕВСЬКА

Одеса – 2025 рік

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління
і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Цифрових технологій фінансових операцій

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. зав. кафедри
цифрових технологій фінансових операцій

« ____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Счасної Віри Геннадіївни

1. Тема роботи ***«Бухгалтерський облік і контроль операційної та фінансової оренди на прикладі ТОВ «Дружба» СВК»***

Затверджена наказом ОНТУ від 01 жовтня 2024 р. наказ № 614-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи ***6 червня 2025 р.***

3. Вихідні дані роботи ***Звітні дані про діяльність підприємства за 2022-2023р.р.***

4. Перелік питань, які потрібно розробити ***Теоретичні основи обліку та контролю операційної та фінансової оренди. Обліково-аналітичне забезпечення операційної та фінансової оренди на підприємстві. Організація бухгалтерського обліку та контролю операційної та фінансової оренди на підприємстві. Висновки та пропозиції.***

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) ***таблиць – 15, рисунків – 1.***

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 15 лютого 2025 р.

Керівник _____ Євтушевська О.О.

Завдання прийняв до виконання _____ Счасна В.Г.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	15.02.25 - 15.03.25	
2. <i>Організаційно-економічна характеристика підприємства</i>	16.03.25 - 21.04.25	
3. <i>Організація контролю об'єкта дослідження на підприємстві</i>	22.04.25 - 25.05.25	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	26.05.25 - 06.06.25	

Здобувач(ка) вищої освіти _____ Счасна В.Г.

Керівник роботи _____ Євтушевська О.О.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач(ка) вищої освіти Счасна В.Г. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему: «Бухгалтерський облік і контроль операційної та фінансової оренди на прикладі ТОВ «Дружба» СВК»

В умовах соціально-економічних перетворень і переходу економіки України до ведення господарства на ринкових засадах, дослідження процесів розвитку та економічного регулювання орендної діяльності набувають особливої актуальності, що обумовлено не тільки відносною новизною орендних відносин, але і її практичним значенням як однієї з перспективних форм довгострокового інвестування.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів.

У першому розділі кваліфікаційної роботи на основі вивчення законів та законодавчих актів розкривається економічна сутність оренди, правове регулювання орендних відносин в Україні, методологія бухгалтерського обліку і методика проведення контролю орендних операцій.

У другому розділі представлений економічний аналіз складу, руху, стану та ефективності використання основних засобів, аналіз фінансових результатів ТОВ «Дружба СВК» та дана оцінка техніко-економічних показників даного підприємства за два роки.

У третьому розділі роботи розглядається стан бухгалтерського обліку і контролю орендних операцій у ТОВ «Дружба СВК».

У завершальній частині кваліфікаційної роботи сформульовані пропозиції і рекомендації по удосконаленню фінансового та управлінського обліку операційної та фінансової оренди у ТОВ «Дружба СВК».

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	– 58 с.
таблиць	– 15
рисунків	– 1.

ЗМІСТ

Вступ.....	6
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ОРЕНДНИХ ОПЕРАЦІЙ.....	9
1.1. Економічна сутність оренди: поняття, класифікація та особливості організації орендних операцій.....	9
1.2. Правове регулювання орендних відносин в Україні	10
1.3. Методологія бухгалтерського обліку орендних операцій за національними стандартами.....	12
1.4. Організація і методика проведення контролю орендних операцій на підприємстві.....	19
2. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ДРУЖБА СВК» ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОРЕНДОВАНИХ АКТИВІВ.....	21
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства.....	21
2.2 Аналіз використання основних засобів.....	26
2.3 Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства.....	30
3. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ОРЕНДНИХ ОПЕРАЦІЙ У ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	36
3.1 Організація бухгалтерського обліку на підприємстві.....	36
3.2 Організація обліку орендних операцій у ТОВ «Дружба СВК».....	38
3.3 Внутрішній контроль орендних операцій.....	40
3.4 Автоматизація обліку орендних операцій.....	44
Висновки та пропозиції.....	57
Список використаних джерел.....	59
Додатки	

ВСТУП

В умовах динамічного розвитку економіки, активізації підприємницької діяльності та зростаючої потреби у збереженні фінансової стабільності значної уваги набуває ефективне управління активами підприємства. Одним із важливих інструментів такого управління є орендні відносини, які дозволяють підприємствам отримувати у користування необхідні ресурси без суттєвих капіталовкладень. З огляду на це, облік і контроль орендних операцій стають важливим елементом забезпечення достовірності фінансової звітності, економічного аналізу та ухвалення управлінських рішень.

Актуальність теми зумовлена також змінами у законодавстві України, зокрема гармонізацією національних стандартів бухгалтерського обліку з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), зокрема МСФЗ 16 «Оренда», що вимагає нового підходу до обліку оренди як у орендарів, так і у орендодавців. На цьому тлі зростає потреба у формуванні методологічно обґрунтованого обліку орендних операцій на підприємствах, з урахуванням їх галузевих та організаційно-правових особливостей.

Питанням обліку та контролю орендних операцій приділяли увагу вчені як вітчизняні, так і зарубіжні. Зокрема, значний внесок у розробку теоретичних засад обліку оренди зробили такі науковці, як *Бутинець Ф.Ф.*, *Сопко В.В.*, *Грабова Г.Ю.*, *Ткаченко Н.М.*, *Журавльова І.В.*, *Савченко Т.Г.* та інші. У своїх працях вони аналізують питання класифікації оренди, методику обліку за різними видами орендних операцій, а також особливості їхнього контролю.

На сьогодні в Україні спостерігається недостатній рівень практичної реалізації новітніх підходів до обліку оренди, особливо у малих та середніх підприємствах. Це зумовлює необхідність подальших досліджень у сфері вдосконалення обліку й контролю орендних операцій, адаптації підприємств до нових облікових стандартів, а також підвищення прозорості й достовірності фінансової звітності.

Мета роботи – обґрунтувати напрями вдосконалення обліку і контролю орендних операцій у ТОВ «Дружба СВК» на основі аналізу діючої системи та її відповідності вимогам національного законодавства і міжнародних стандартів.

Для досягнення мети необхідно вирішити наступні завдання:

1. обґрунтувати економічну сутність, класифікацію та правові засади оренди;
2. розкрити методика бухгалтерського обліку орендних операцій відповідно до НП(С)БО та МСФЗ;
3. дослідити сучасний стан обліку орендних операцій на прикладі ТОВ «Дружба СВК»;
4. оцінити ефективність використання орендованих активів на підприємстві;
5. запропонувати напрями вдосконалення обліку та внутрішнього контролю орендних операцій;
6. розробити практичні рекомендації щодо автоматизації обліку оренди.

Об'єктом дослідження є система бухгалтерського обліку і контролю орендних операцій підприємства.

Об'єктом дослідження є процес обліку і контролю операційної та фінансової оренди на підприємстві.

Предметом дослідження є організація та методика обліку і контролю операційної та фінансової оренди у ТОВ «ДРУЖБА СВК».

У процесі дослідження були застосовані такі методи:

1. аналітичні та порівняльні методи – для аналізу нормативної бази та літературних джерел;
2. індукція та дедукція, синтез, узагальнення – для формування висновків і пропозицій;
3. економіко-статистичні методи – для аналізу ефективності використання орендованих активів;
4. моделювання та абстрагування – при розробці рекомендацій щодо вдосконалення обліку та контролю;
5. графічні методи – для візуалізації результатів дослідження.

Апробація результатів роботи.

1. VII Всеукраїнська студентська науково-практична конференція: Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді. – Одеса, ОНТУ, 17-18 квітня 2025 р.

Публікації.

1. Счасна В.Г. Особливості фінансової оренди / В.Г. Счасна, наук. кер. О. О. Євтушевська // Тези VII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді», 2025, Одеса, С.499-501

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання підприємствами для оптимізації організації бухгалтерського обліку орендних операцій, підвищення ефективності контролю за ними, а також адаптації до вимог сучасного облікового законодавства. Запропоновані у роботі рекомендації можуть бути впроваджені у практичну діяльність ТОВ «Дружба СВК», а також інших підприємств аграрної сфери.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі і нормативні документи України, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, МСФЗ, наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів, первинні документи та звітність ТОВ «Дружба СВК».

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст кваліфікаційної роботи становить 58 стор., містить 15 таблиць, 1 рисунок, список використаних джерел з 29 найменувань.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ОРЕНДНИХ ОПЕРАЦІЙ

1.1. Економічна сутність оренди: поняття, класифікація та особливості організації орендних операцій

Оренда як елемент господарських правовідносин є важливим інструментом управління активами підприємства. Вона дозволяє суб'єктам господарювання користуватися майном без його придбання у власність, що забезпечує гнучкість у фінансовому та інвестиційному плануванні. Теоретичною основою оренди є економічна категорія «користування активом», що поєднує в собі ознаки володіння, тимчасового контролю та зобов'язань.

З методологічної точки зору, облік орендних операцій регулюється П(С)БО 14 «Оренда» та МСФЗ 16 «Оренда». У вітчизняній практиці особлива увага приділяється класифікації оренди на операційну та фінансову, визначенню суттєвих ознак переходу ризиків і вигод, методам обліку права користування активом, формуванню орендного зобов'язання, нарахуванню амортизації та відображенню в обліку змін умов договору.

Контроль орендних операцій є необхідною складовою системи внутрішнього контролю підприємства. Він забезпечує достовірність облікових даних, правильність оформлення договорів, дотримання строків платежів та умов договору. Основними методами контролю є перевірка первинних документів, звірка облікових даних з фактичними залишками активів, проведення інвентаризації, аудиторських перевірок та аналізу бухгалтерської звітності.

Таким чином, облік і контроль орендних операцій тісно пов'язані між собою та відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного управління активами і фінансової прозорості діяльності підприємства.

Оренда є формою господарських відносин, за якої одна сторона (орендодавець) передає іншій (орендарю) майно у тимчасове користування за плату. Умови оренди закріплюються у договорі, що встановлює права, обов'язки, строк користування та розмір орендної плати.

Залежно від мети використання, економічної доцільності та тривалості оренда поділяється на:

Операційну оренду — короткострокове користування активом без передбачення передачі права власності;

Фінансову оренду (лізинг) — довгострокове користування активом із можливою передачею у власність після завершення договору.

Також оренду класифікують за:

1. об'єктами (земля, будівлі, техніка);
2. строками (коротко-, довгострокова);
3. правовим статусом (державна, комунальна, приватна);
4. функціональним призначенням (виробнича, офісна, транспортна тощо).

Особливості організації орендних операцій полягають у:

1. чіткому оформленні договору;
2. правильному визначенні типу оренди;
3. розрахунку та фіксації вартості активу;
4. веденні аналітичного обліку орендованих об'єктів;
5. контролі виконання умов договору обома сторонами.

Оренда сприяє оновленню матеріально-технічної бази без значних капіталовкладень, особливо в аграрному секторі, де активи часто є дороговартісними.

1.2. Правове регулювання орендних відносин в Україні

Орендні відносини є однією з ключових форм майнових правовідносин у господарській діяльності. В Україні правове регулювання оренди здійснюється на підставі норм цивільного, господарського, земельного та податкового законодавства, а також спеціальних нормативно-правових актів, що регламентують порядок обліку, оподаткування та звітності за орендними операціями.

Основними законодавчими актами, які визначають поняття, види, правові механізми та порядок укладення договорів оренди, є:

Цивільний кодекс України (ЦКУ) (глава 58 «Найм (Оренда)») — визначає загальні правові засади оренди, сторони договору, права та обов'язки орендаря і орендодавця, порядок передачі майна, строк дії договору, умови розірвання.

Господарський кодекс України (ГКУ) — містить норми щодо оренди в межах господарської діяльності, зокрема, оренди державного і комунального майна, а також регулює особливості оренди в господарських товариствах.

Закон України «Про оренду державного та комунального майна» від 03.10.2019 р. № 157-ІХ — регламентує порядок передачі в оренду майна, що перебуває у державній або комунальній власності, механізми електронного аукціону, порядок розрахунку орендної плати, звітність орендодавця тощо.

Спеціальні положення для сільськогосподарських підприємств

Земельний кодекс України — врегульовує порядок передачі земельних ділянок в оренду, строки, обмеження, оформлення договорів оренди землі, включаючи паї, які є об'єктом постійного використання в агросекторі.

Закон України «Про оренду землі» (втратив чинність у 2020 р., але його основні положення імплементовано до Земельного кодексу).

Типовий договір оренди землі, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2004 р. № 220 (із змінами) — визначає обов'язкові реквізити договору, порядок обліку та звітності, обов'язки сторін щодо збереження та раціонального використання земель.

З точки зору бухгалтерського та податкового обліку, орендні операції регулюються:

Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» — визначає порядок обліку операційної та фінансової оренди, визнання активів та зобов'язань, нарахування амортизації, формування орендних витрат.

Міжнародним стандартом фінансової звітності (МСФЗ) 16 «Оренда» — використовується підприємствами, які ведуть облік за МСФЗ; передбачає концепцію «права користування активом» і обов'язкове відображення більшості орендних договорів на балансі.

Податковим кодексом України — регламентує оподаткування орендних платежів (ПДВ, ПДФО, військовий збір), порядок формування податкового кредиту для орендаря, оподаткування доходів фізичних осіб – орендодавців.

З 2020 року відповідно до змін у законодавстві передбачено:

- можливість укладення договорів оренди землі в електронній формі через Електронний реєстр прав на нерухоме майно;
- обов'язкову державну реєстрацію договорів оренди земельних ділянок, що підтверджує їх юридичну силу.

Також важливу роль відіграє судова практика, яка формує підходи до вирішення спорів щодо оренди — зокрема, щодо поновлення договорів, односторонньої відмови, визначення розміру плати.

Дотримання норм орендного законодавства контролюється:

- ✓ Державною податковою службою — у частині правильності нарахування та сплати податків;
- ✓ Держгеокадастром — у частині використання землі за цільовим призначенням;
- ✓ органами місцевого самоврядування — у випадку оренди комунального майна.

Система правового регулювання орендних відносин в Україні є багаторівневою та комплексною, охоплюючи майнові, податкові, фінансові, земельні та облікові аспекти. Для ефективного функціонування підприємства, такого як ТОВ «Дружба СВК», важливо не лише вести бухгалтерський облік оренди, а й дотримуватись чинного законодавства при укладенні, зміні та припиненні договорів оренди, своєчасно відображати відповідні операції в обліку, контролювати виконання договірних зобов'язань та правильно формувати податкову звітність.

1.3. Методологія бухгалтерського обліку орендних операцій за національними стандартами

Методологія бухгалтерського обліку орендних операцій у межах національного регулювання в Україні ґрунтується насамперед на вимогах Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» (П(С)БО 14), а також враховує загальні принципи облікової політики підприємства, що визначають порядок визнання, оцінки та відображення орендних активів і зобов'язань у фінансовій звітності.

Згідно з П(С)БО 14, оренда розглядається як договір, за яким одна сторона (орендодавець) передає іншій стороні (орендарю) право користування активом на визначений строк за плату. У залежності від характеру договору оренда класифікується на операційну та фінансову (лізинг). Методологія обліку для кожного з цих видів має суттєві відмінності.

Операційна оренда — це така форма орендних відносин, за якої не передбачено передачу основних ризиків і вигід, пов'язаних із правом власності на актив. Такий актив обліковується на балансі орендодавця, тоді як орендар визнає лише поточні витрати на орендні платежі протягом строку оренди. Облік операційної оренди має на меті відображення витрат за періодами користування майном без зміни структури балансу підприємства-орендаря.

У методології ведення обліку операційної оренди основна увага приділяється правильному документальному оформленню орендного договору, регулярному нарахуванню орендної плати, дотриманню термінів сплати і вчасному відображенню витрат у звітності. Орендодавець у свою чергу визнає дохід від операційної оренди, що розподіляється рівномірно протягом усього строку дії договору.

Фінансова оренда характеризується передачею більшості ризиків і вигод, пов'язаних з володінням активом, орендарю. Такий актив визнається в обліку орендаря як необоротний актив, а відповідна сума орендних платежів — як довгострокове або короткострокове зобов'язання.

Методологія обліку фінансової оренди є складнішою. У ній передбачено:

- початкову оцінку права користування активом за справедливою вартістю або теперішньою вартістю мінімальних орендних платежів;

- відображення зобов'язань орендаря з урахуванням складової фінансових витрат (відсотків);
- нарахування амортизації на актив протягом строку його використання або строку оренди (залежно від умов договору).

Фінансова оренда суттєво впливає на структуру активів і пасивів підприємства, отже, її облік має бути узгоджений з обліковою політикою підприємства та супроводжуватися детальним аналітичним обліком за кожним договором.

Методологія національного обліку орендних операцій передбачає, що:

- орендовані активи визнаються у складі основних засобів або інших необоротних активів (у разі фінансової оренди).
- орендні зобов'язання визнаються відповідно до графіка платежів та розподілу частини орендного платежу, яка відноситься до погашення основної суми зобов'язання та процентної частини.

Оцінка таких об'єктів здійснюється за первісною вартістю, яка включає всі витрати, пов'язані з приведенням активу до стану, придатного для використання (для орендаря), або за справедливою вартістю активу (для орендодавця), якщо вона достовірно визначена.

Національні стандарти не передбачають такого широкого застосування моделі "право користування активом", як це передбачено МСФЗ 16. Проте з урахуванням євроінтеграційних прагнень та поступового зближення з міжнародною практикою, підприємства все частіше намагаються адаптувати свої підходи до обліку, враховуючи сучасні вимоги прозорості, повноти та достовірності фінансової інформації.

Методологія бухгалтерського обліку орендних операцій також включає облік змін умов оренди (перегляд термінів, ставок, обсягів оренди), облік дострокового припинення договору або його пролонгації, а також порядок проведення інвентаризації орендованих активів.

У межах національних стандартів методологія обліку оренди має на меті забезпечення своєчасного, достовірного та повного відображення інформації про

орендовані активи, орендні зобов'язання, а також витрати і доходи, пов'язані з орендними операціями. Однією з ключових умов правильного ведення обліку є наявність чітко регламентованої політики щодо класифікації оренди, оцінки активів і зобов'язань, документального оформлення, систематичного обліку на аналітичних рахунках та формування відповідної звітності.

Важливим елементом методології є правильне оформлення первинних документів. Усі орендні операції повинні підтверджуватись належно оформленими договорами оренди, які визначають істотні умови співпраці, такі як строк оренди, розмір і графік платежів, порядок технічного обслуговування, умовне право пролонгації або дострокового розірвання тощо. Додаткові документи, як-от акти прийому-передачі, графіки платежів, платіжні документи, рахунки-фактури, довідки та інші, є невід'ємною складовою облікової документації.

У межах національного обліку важливим є дотримання принципу нарахування та відповідності доходів і витрат, що вимагає відображення орендних витрат чи доходів не в момент здійснення платежів, а за періодами, протягом яких використовується орендований об'єкт або отримується дохід. Це забезпечує достовірність фінансової інформації та її відповідність реальному економічному змісту господарських операцій.

Окрему увагу методологія бухгалтерського обліку оренди приділяє обліку довгострокових зобов'язань, пов'язаних з фінансовою орендою. Зобов'язання визнаються на момент початку дії договору оренди й відображаються у фінансовій звітності як складова пасиву балансу. Протягом усього строку оренди підприємство здійснює облік змін у залишку зобов'язань, амортизації активу, а також нарахованих відсотків, якщо це передбачено умовами договору.

Методологія передбачає систематичну інвентаризацію орендованого майна. Незважаючи на те, що об'єкт може залишатись на балансі орендодавця, орендар зобов'язаний контролювати наявність та стан активу, що використовується. Результати інвентаризації мають підтверджувати правильність обліку, фактичне існування об'єкта оренди та його відповідність умовам договору.

У національній обліковій практиці значення має також відображення результатів орендних операцій у фінансовій звітності. У балансі підприємства можуть бути відображені активи, пов'язані з фінансовою орендою, а також відповідні зобов'язання. У Звіті про фінансові результати формуються витрати або доходи, пов'язані з орендою, у вигляді амортизаційних відрахувань, відсоткових витрат або операційних доходів.

Оскільки орендні операції можуть мати істотний вплив на фінансові результати підприємства, методологія їх обліку має також забезпечувати можливість аналітичного обліку — ведення обліку в розрізі договорів, контрагентів, термінів, умов платежів та змін до договорів. Це дозволяє здійснювати повний контроль за виконанням орендних зобов'язань, плануванням грошових потоків та своєчасним розкриттям інформації у фінансовій звітності.

Таким чином, методологія бухгалтерського обліку орендних операцій за національними стандартами базується на принципах повноти, достовірності, відповідності періоду та економічного змісту, а також забезпечує відображення прав і зобов'язань підприємства у зв'язку з користуванням орендованими активами, з дотриманням усіх вимог П(С)БО та нормативно-правових актів.

Орендні операції є важливою частиною господарської діяльності підприємств. Залежно від умов договору, оренда класифікується як операційна або фінансова, що впливає на порядок її бухгалтерського обліку.

Операційна оренда — це короткострокове користування активом, при якому орендар не отримує істотних вигод і ризиків, пов'язаних із володінням активом. Об'єкт оренди залишається на балансі орендодавця. Витрати за такою орендою визнаються рівномірно протягом строку оренди, незалежно від фактичних платежів. Це забезпечує відповідність витрат до відповідного періоду.

У орендаря:

- витрати визнаються рівномірно протягом строку дії договору;

- облік ведеться за рахунками: 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності», 685 «Розрахунки з іншими кредиторами», 641 «Розрахунки за податками» (у разі наявності ПДВ).

У орендодавця:

- дохід визнається рівномірно (рах. 713 «Дохід від операційної оренди активів»);

- об'єкт обліковується на рах. 10 «Основні засоби», амортизація — на рах. 131 «Знос основних засобів»;

- розрахунки — рах. 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

Типові бухгалтерські проведення операційної оренди наведено в табл.1.1.

Таблиця 1.1 - Типові бухгалтерські проведення (операційна оренда)

№	Зміст операції	Дебет	Кредит
1	Нарахування орендних витрат (орендар)	92, 93, 94	685
2	Сплата орендної плати	685	311
3	Отримання орендної плати (орендодавець)	311	377
4	Визнання доходу від оренди	377	713
5	Нарахування амортизації об'єкта оренди	23, 92	131

Фінансова оренда передбачає передачу орендареві істотних ризиків і вигод володіння активом. На момент початку оренди орендар визнає в обліку актив і відповідне зобов'язання на суму теперішньої вартості орендних платежів. Вартість активу включає супутні витрати, передбачені договором.

У орендаря:

- актив — рах. 10 «Основні засоби»;

- знос — рах. 131 «Знос основних засобів»;

- зобов'язання — 531 «Довгострокові зобов'язання», 611/684 (короткострокові);

- амортизація та процентні витрати — 92, 23.

У орендодавця:

- передача активу — списується з рах. 10, 131;

- визнається дебіторська заборгованість — 181 «Дебіторська заборгованість за фінансовою орендою»;

- дохід — 732 «Дохід від реалізації фінансових послуг».

Типові бухгалтерські проведення фінансової оренди наведено в табл.1.2.

Таблиця 1.2 - Типові бухгалтерські проведення (фінансова оренда)

№	Зміст операції	Дебет	Кредит
1	Визнання активу у орендаря	10	531, 611
2	Нарахування амортизації	23, 92	131
3	Визнання відсотків за користування	92	684
4	Сплата орендних платежів	531, 611	311
5	Передача активу орендодавцем	181	10, 131
6	Визнання доходу орендодавцем	181	732

Національні стандарти бухгалтерського обліку передбачають, що орендні зобов'язання визнаються на момент укладання договору оренди. У разі зміни умов (строку, суми платежів, дострокового припинення тощо) здійснюється переоцінка зобов'язання і коригування залишкової вартості активу.

Типові бухгалтерські проведення при зміні умов оренди наведено в табл.1.3.

Таблиця 1.3 -Типові проводки при зміні умов оренди

№	Зміст операції	Дебет	Кредит
1	Коригування активу (при зміні умов)	10	531
2	Списання активу при достроковому припиненні	976	10
3	Зменшення зобов'язання	531	742
4	Визнання витрат або доходу	974 / 742	976 / 531

Інвентаризація орендованих об'єктів проводиться відповідно до нормативних актів та облікової політики підприємства. За результатами інвентаризації здійснюються необхідні коригування обліку.

Операційна оренда: позабалансовий облік — рахунки 01, 02.

Фінансова оренда: облік на балансі — рахунки 10, 131, 531.

Типові бухгалтерські проведення за результатами інвентаризації наведено в табл.1.4.

Таблиця 1.4 - Проводки за результатами інвентаризації

№	Зміст операції	Дебет	Кредит
1	Виявлення нестачі	947	10
2	Списання зносу	131	10
3	Визнання дооцінки	10	746

Таким чином, правильне ведення обліку орендних операцій сприяє об'єктивному відображенню фінансового стану підприємства, забезпеченню

контролю за використанням активів і зобов'язань, а також дотриманню вимог фінансової звітності згідно з П(С)БО.

1.4 Організація і методика проведення контролю орендних операцій на підприємстві

Контроль орендних операцій на підприємстві є складовою частиною внутрішнього контролю, спрямованого на забезпечення достовірності бухгалтерського обліку, дотримання умов орендних договорів, раціонального використання орендованих активів і мінімізації фінансових ризиків. З огляду на те, що оренда часто має суттєвий вплив на фінансові результати підприємства, правильна організація контролю в цій сфері є критично важливою для забезпечення ефективного управління.

Перш за все, на підприємстві повинна бути розроблена внутрішня система контролю орендних операцій, яка включає:

- затвержені внутрішні положення і регламенти щодо обліку і контролю оренди;
- розподіл функцій та відповідальності між учасниками орендного процесу (керівник, головний бухгалтер, юрист, матеріально відповідальні особи);
- внутрішній документообіг, що забезпечує своєчасне надходження, перевірку та зберігання всіх документів з оренди;
- систему аналітичного обліку за договорами оренди для оперативного моніторингу зобов'язань та активів.

На підприємстві питання контролю регулюються наказами про облікову політику, інвентаризацію, використання активів і збереження майна, що створює основу для методично чіткого контролю орендних операцій.

Контроль охоплює весь життєвий цикл орендної операції — від укладення договору до повернення орендованого майна або переходу його у власність.

Основні напрямки контролю:

1. Перевірка законності договору оренди: відповідність договору чинному законодавству; повнота зазначених умов (строки, розміри платежів, об'єкт

оренди, відповідальність сторін); наявність супровідних документів (акти приймання-передачі, графіки платежів тощо).

2. Контроль класифікації оренди: правильне розмежування між операційною та фінансовою орендою; перевірка обґрунтованості визнання активів і зобов'язань у балансі; аналіз умов, за яких оренда прирівнюється до придбання.

3. Обліковий контроль: своєчасність та правильність відображення орендних платежів; перевірка амортизації орендованих об'єктів; контроль за веденням аналітичного обліку у розрізі договорів.

4. Контроль виконання зобов'язань: відповідність фактичних платежів встановленим у графіках; вчасність передачі/повернення активів; контроль за змінами умов договорів (продлонгація, дострокове припинення).

5. Інвентаризація орендованих об'єктів: фактична наявність об'єктів на підприємстві; порівняння з даними обліку; оцінка технічного стану активів, що перебувають в оренді; оформлення відповідних актів перевірки.

6. Фінансово-аналітичний контроль: аналіз впливу оренди на фінансові результати підприємства; оцінка ефективності використання орендованого майна; визначення частки орендних витрат у загальній структурі витрат.

7. Контроль за розкриттям інформації у звітності: відповідність поданої інформації вимогам П(С)БО 14; наявність розшифровок у примітках до фінансової звітності; відображення довгострокових зобов'язань у балансі (для фінансової оренди); достовірність відображення витрат і доходів за орендою.

Контроль може здійснюватися як планово, так і раптово, у формі: внутрішніх аудиторських перевірок; інвентаризацій; ревізій бухгалтерських документів; тематичних перевірок окремих договорів.

Важливою умовою ефективності контролю є також його незалежність і об'єктивність, а результати перевірок повинні фіксуватися в офіційних документах — актах, довідках, звітах, що подаються керівництву підприємства для прийняття управлінських рішень.

2. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ДРУЖБА СВК» ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОРЕНДОВАНИХ АКТИВІВ

2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства

ТОВ «Дружба СВК» згідно довідки з ЄДРАПОУ місцезнаходженням за КОАТУУ є: 68251, Одеська область, Білгород-Дністровський р-н, с. Зоря, вулиця Троїцька, буд. 159.

Ідентифікаційний код: 03766139.

Правовий статус суб'єкта: юридична особа.

Організаційна форма за КОПФГ – товариство з обмеженою відповідальністю.

ТОВ «Дружба СВК» відповідно до закону «Про підприємства в Україні», є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку, на земельних ділянках, наданих їм для ведення господарства.

Види діяльності (КВЕД):

Основний:

01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

Інші:

1.13 Вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів.

01.21 Вирощування винограду.

01.24 Вирощування зерняткових і кісточкових фруктів.

01.41 Розведення великої рогатої худоби молочних порід.

01.45 Розведення овець і кіз.

01.46 Розведення свиней.

01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві.

10.11 Виробництво м'яса.

10.13 Виробництво м'ясних продуктів.

10.41 Виробництво олії та тваринних жирів.

10.51 Перероблення молока, виробництво масла та сиру.

Товариство створено з метою задоволення попиту населення в рослинницькій та тваринницькій продукції, для максимального задоволення соціальних і економічних інтересів членів трудового колективу господарства, зниження енерговитрат у галузі закритого ґрунту, селекції насінництва та рослинництва підприємства і отримання на цій основі прибутку.

Організаційно-виробнича структура господарства проста, що свідчить про нескладну ієрархію підприємства. На чолі стоять головні спеціалісти, відповідно: головний бухгалтер, головний агроном та головний інженер. На підприємстві є відділ кадрів, склади, на яких зберігаються відповідно продукція, та товарно-матеріальні цінності. З цього можна сформулювати схему організаційно-виробничої структури підприємства (рис. 2.1).

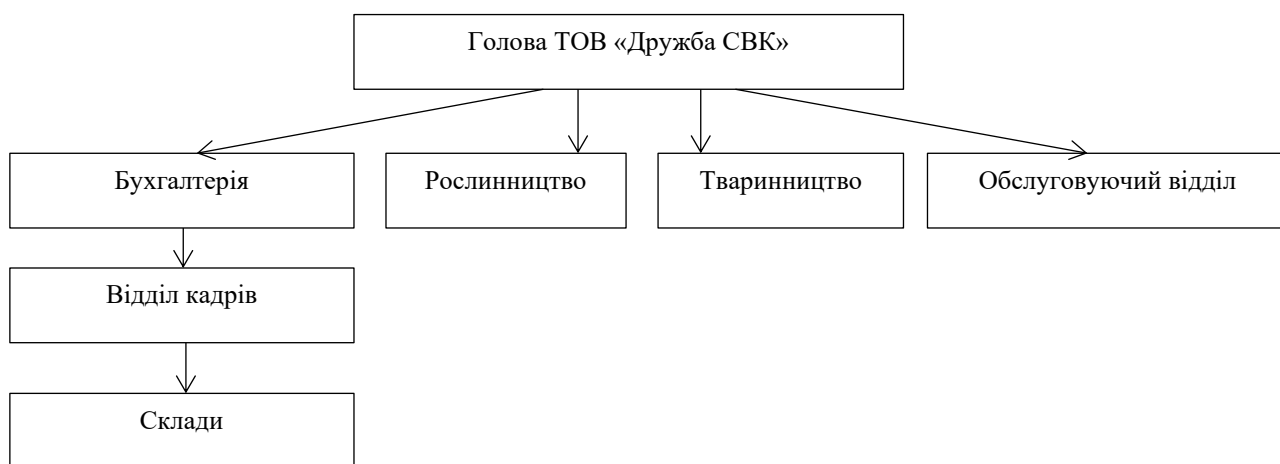

Рис.2.1. Організаційно-виробнича структура ТОВ «Дружба СВК»

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Згідно Статуту управління справами господарства здійснюється виключно головою господарства, що є його засновником.

На сьогодні головою господарства є Чиклікчи Георгій Гаврилович.

В цілому організаційна та управлінська структури господарства повністю відповідають обраному напрямку виробництва та забезпечують нормальний виробничий процес.

ТОВ «Дружба СВК» дотримується встановлених відповідно до законодавства екологічних, ветеринарно-санітарних правил і норм щодо якості виробленої продукції та інших вимог.

Підприємство діє на умовах самоокупності. Всі витрати господарство покриває за рахунок власних доходів та інших джерел, не заборонених законодавством.

У власності фермерського господарства перебувають земельні ділянки, житлові будинки, господарські будівлі, засоби виробництва, автомобілі та технічне оснащення, яке необхідне для ведення сільськогосподарського виробництва.

Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2022-2023 роки представлені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2022-2023 роки

Показники	2022 рік	2023 рік	Відхилення звітного року від попереднього року	
			абс.	%
1. Обсяг продукції в натуральному виразі (Культури зернові та зернобобові), т	4980	5410	430	8,63
2. Обсяг продукції в оптових цінах без ПДВ та акцизного збору, тис. грн.	171390	189207	17817	10,4
- у діючих оптових цінах	-	-	-	-
- у порівнянних оптових цінах	-	-	-	-
3. Середня оптова ціна за 1 тону продукції, грн.	34415,66	34973,57	557,91	1,62
4. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	171 390	189 207	17 817	10,4
5. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	106 807	150 458	43 651	40,87
6. Адміністративні витрати, тис. грн.	4 849	6 715	1 866	38,48
7. Витрати на збут, тис. грн.	3 660	7 168	3 508	95,85
8. Валовий прибуток, тис. грн.	64 583	38 749	-25 834	-40
9. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	115316	164341	49025	42,51
10. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	67,28	86,86	19,58	29,1
11. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн. в т.ч. в:				
- від основної операційної діяльності	67 022	27 443	39 579	-59,05
- від іншої операційної діяльності	341	0	-341	-100
- від фінансової діяльності	1 023	2 091	1 068	104,4
- від іншої діяльності	159	222	63	39,62
12. Податок на прибуток, тис. грн.	-	-	-	-

13. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	66 181	25 130	-41 051	-62,03
14. Матеріальні витрати, тис. грн.	38767	56729	17962	46,33
15. Матеріаловіддача, грн.	4,42	3,34	-1,08	-24,43
16. Матеріаломісткість продукції, грн.	0,2262	0,2998	0,0736	32,54
17. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб.	56	57	1	1,79
18. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, грн.	3060,54	3319,42	258,89	8,46
19. Фонд оплати праці штатних працівників облікового складу, тис. грн.	5420	6917	1497	27,62
20. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, грн	96785,71	121350,88	24565,17	25,38
21. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн.	33818	34641	823	2,43
22. Фондовіддача, грн.	5,07	5,46	0,39	7,69
23. Фондорентабельність, %	195,7	72,54	-123,16	-62,93
24. Середня річна вартість оборотних коштів, тис. грн.	12301	14693	2392	19,45
25. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	13,93	12,88	-1,05	-7,54
Рентабельність продукції, %	38,61	13,28	-25,33	-65,6
Рентабельність виробництва, %	57,39	15,29	-42,1	-73,36
28. Середня річна сума дебіторської заборгованості	1491	1621	130	8,72
29. Середня річна сума кредиторської заборгованості	2276	2981	705	30,98
30. Коефіцієнти ліквідності балансу	18,82	18,29	-0,53	-2,82
- коефіцієнт поточної ліквідності	8,74	8,8	0,06	0,69
- коефіцієнт швидкої ліквідності	6,78	6,76	-0,02	-0,29
- коефіцієнт абсолютної ліквідності				

За результатами порівняння показників 2022 та 2023 років спостерігається як позитивна динаміка окремих складових господарської діяльності, так і деяке погіршення фінансової ефективності.

1. Обсяги виробництва та реалізації

У 2023 році обсяг продукції в натуральному виразі (зернові та зернобобові культури) зріс на 430 тонн або на 8,63%, що є позитивною тенденцією. Разом з цим, обсяг реалізації продукції в діючих цінах збільшився на 17 817 тис. грн (10,4%), що також свідчить про зростання реалізаційної активності.

Середня оптова ціна за 1 тону зросла з 34 415,66 грн до 34 973,57 грн, тобто на 1,62%, що може бути наслідком зростання собівартості або ринкових факторів.

2. Фінансові результати

Чистий дохід від реалізації у 2023 році становив 189 207 тис. грн, що на 10,4% більше, ніж у 2022 році. Однак собівартість реалізованої продукції зросла більш суттєво — на 40,87%, з 106 807 тис. грн до 150 458 тис. грн.

Через це валовий прибуток зменшився на 25 834 тис. грн (на 40%), а фінансовий результат до оподаткування — на 39 579 тис. грн або 59,05%, що свідчить про значне погіршення рентабельності основної діяльності.

3. Витрати

Адміністративні витрати зросли на 38,48%;

Витрати на збут — майже вдвічі (95,85%), що є ознакою або розширення ринкової активності, або неефективного управління витратами.

Повна собівартість реалізованої продукції у 2023 році склала 164 341 тис. грн, що на 42,5% більше, ніж у попередньому періоді.

4. Рентабельність

Рентабельність продукції знизилась з 38,6% до 13,28%;

Рентабельність виробництва — з 57,35% до 15,29%;

Фондорентабельність впала з 195,7% до 72,5%.

Ці зміни свідчать про зниження ефективності використання як витрат, так і основних засобів.

5. Матеріальні ресурси та їх ефективність

Матеріальні витрати зросли з 38 767 тис. грн до 56 729 тис. грн (+46,4%);

Матеріаломісткість зросла, а матеріаловіддача знизилась, що вказує на менш ефективне використання матеріальних ресурсів.

6. Трудові ресурси

Кількість працівників зросла з 56 до 57 осіб;

Продуктивність праці також зросла — з 3 060,5 тис. грн/особа до 3 317,7 тис. грн/особа;

Фонд оплати праці збільшився на 1 497 тис. грн, а середня річна зарплата — на 21 075 грн.

7. Оборотні активи і ліквідність

Середня вартість оборотних коштів зросла з 12 301 до 14 693 тис. грн (+19,4%);

Коефіцієнт оборотності дещо зменшився, що може свідчити про зниження ефективності обороту;

Коефіцієнти ліквідності залишаються на високому рівні, хоча поточна ліквідність дещо знизилася з 18,82 до 18,29 (-2,82%).

У 2023 році ТОВ «Дружба СВК» продемонструвало зростання виробництва та доходів. Проте спостерігається суттєве погіршення прибутковості, що зумовлено стрімким зростанням витрат (особливо собівартості та витрат на збут).

Ефективність використання матеріальних і трудових ресурсів зменшилася, що знижує загальну рентабельність діяльності. Фінансова стійкість підприємства залишається на високому рівні, проте потребує більш ефективного управління витратами та ресурсами.

2.2. Аналіз використання основних засобів

Для аналізу динаміки основних фондів за даними форми 11-ОЗ «Звіт про наявність і рух основних засобів, амортизації» складаємо аналітичну таблицю 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз наявності та руху основних засобів

Основні засоби	Наявність на початок року		Надійшло у звітному році, тис. грн	Вибуло у звітному році, тис. грн	Наявність на кінець року	
	тис. грн	%			тис. грн	%
Усього по підприємству	36242,9	100	1082,5	683,8	36641,6	100
в т.ч. за видами економічної діяльності:						
-ОЗ основного виду діяльності	36234,6	99,98	1082,5	675,5	36641,6	99,99
- ОЗ інших видів діяльності	8,3	0,02	-	8,3	-	0,01

У 2023 році загальна вартість основних засобів підприємства на початок року становила 36 242,9 тис. грн, а на кінець року – 36 641,6 тис. грн, тобто збільшилась на 398,7 тис. грн або 1,1%. Протягом звітного періоду підприємством було придбано або отримано основних засобів на суму 1 082,5 тис. грн, тоді як вибуло на суму 683,8 тис. грн.

Основні засоби основного виду діяльності становили майже весь обсяг:
на початок року — 36 234,6 тис. грн (99,98%);
на кінець року — 36 641,6 тис. грн (99,99%).

Це свідчить про те, що всі інвестиції в основні засоби були спрямовані саме на забезпечення профільної діяльності підприємства.

Натомість основні засоби інших видів діяльності склали лише 0,02% на початок року (8,3 тис. грн) і повністю вибули протягом року, тобто підприємство повністю відмовилося від допоміжних або непрофільних активів. Це може бути пов'язано з оптимізацією структури активів і концентрацією на основному виробництві.

Незначне оновлення основних засобів (приріст на 1,1%) свідчить про помірну інвестиційну активність підприємства. Вибуття активів на суму 683,8 тис. грн може бути пов'язане з фізичним або моральним зносом, продажем чи списанням непридатного обладнання.

Відсутність залишку за іншими видами діяльності на кінець року також підтверджує прагнення підприємства зосередити ресурси виключно на пріоритетних напрямках.

Аналіз стану основних засобів підприємства здійснюють, визначаючи такі показники як коефіцієнт зносу і коефіцієнт придатності основних засобів на початок і на кінець року, виходячи з даних першого розділу активу балансу підприємства „Необоротні активи” форми №1 „Баланс” за допомогою аналітичної табл. 2.3.

На початок звітного 2023 року первісна вартість основних засобів підприємства становила 36 242,9 тис. грн, а на кінець — 36 641,6 тис. грн, тобто зросла на 398,7 тис. грн або 1,1%. Це свідчить про помірну, але стабільну інвестиційну діяльність, спрямовану на оновлення основних фондів.

Таблиця 2.3 - Аналіз стану основних засобів

Показники	На початок звітного року	На кінець звітного року	Відхилення
1. Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	36242,9	36641,6	398,7
2. Знос основних засобів, тис. грн.	11006,9	12414,2	1407,3
3. Залишкова вартість основних засобів, тис. грн	25236	24227,4	-1008,6
4. Коефіцієнт зносу основних засобів	0,3	0,34	0,04
5. Коефіцієнт придатності основних засобів	0,7	0,66	-0,04

Знос основних засобів за рік збільшився з 11 006,9 тис. грн до 12 414,2 тис. грн, тобто на 1 407,3 тис. грн, що є наслідком нарахованої амортизації протягом звітного періоду. Зростання суми зносу є очікуваним і відповідає нормальному процесу експлуатації основних засобів.

Залишкова вартість основних засобів зменшилася з 25 236,0 тис. грн до 24 227,4 тис. грн, тобто на 1 008,6 тис. грн. Незважаючи на надходження нових активів, темпи їх зносу були вищими за темпи надходження, що свідчить про поступове старіння активної частини основних фондів.

Коефіцієнт зносу на початок року становив 0,30, а на кінець — 0,34. Це вказує на погіршення технічного стану основних засобів, тобто збільшення частки зношених активів у структурі основних засобів.

Коефіцієнт придатності відповідно зменшився з 0,70 до 0,66, що означає, що лише 66% вартості основних засобів є придатними до подальшого використання.

Стан основних засобів ТОВ «Дружба СВК» у 2023 році дещо погіршився. Незважаючи на приріст первісної вартості, показники зносу зросли швидше. Це вимагає посиленої уваги до програм оновлення та модернізації обладнання, а також оцінки ефективності використання кожної групи основних засобів. Рекомендується в подальшому забезпечити більш активне оновлення технічного парку підприємства, особливо в частині виробничого обладнання.

Аналіз використання основних засобів здійснюють на підставі результатів попередніх розрахунків та даних форми №1П-НПП за допомогою аналітичної табл. 2.4.

Таблиця 2.4 - Аналіз використання основних засобів і впливу фондівдачі на динаміку обсягу продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення		
			Всього	В т.ч. рахунок	
				Основних засобів	Фондовіддачі
1. Обсяг продукції в порівнянних цінах, тис. грн	27988,1	20945,98	-7042,2	-5831	-1211,2
2. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн.	33818	34641,4	823,4	х	х
3. Фондовіддача, грн.	0,828	0,605	-0,223	х	х
4. Фондомісткість, грн.	1,208	1,654	0,446	-	-

У 2023 році спостерігається помітне зменшення обсягу продукції в порівнянних цінах — на 7 042,2 тис. грн, або 25,2% у порівнянні з попереднім роком. Ця негативна динаміка свідчить про зниження виробничої ефективності підприємства.

Незважаючи на зниження обсягу виробництва, середня річна вартість основних засобів зросла на 823,4 тис. грн, що свідчить про збільшення інвестицій або дооцінку основних засобів. Це означає, що підприємство нарощує матеріально-технічну базу, але не забезпечує пропорційного зростання виробництва.

Показник фондівдачі знизився з 0,828 грн/грн до 0,605 грн/грн, тобто на 0,223 грн/грн. Це свідчить про зменшення ефективності використання основних засобів: кожна гривня вартості ОЗ у 2023 році приносила менше продукції, ніж у попередньому році.

Фондомісткість, навпаки, зросла з 1,208 грн/грн до 1,654 грн/грн — на 0,446 грн/грн, що також є негативною тенденцією. Це означає, що для

виробництва 1 грн продукції потрібно більше вкладених у виробництво основних засобів.

Із загального зниження обсягу продукції на 7 042,2 тис. грн:

- 5 831 тис. грн ($\approx 82,8\%$) зумовлено зменшенням обсягу основних засобів (їх ефективністю або структурою),

- 1 211,2 тис. грн ($\approx 17,2\%$) — через падіння фондівіддачі, тобто погіршення ефективності їх використання.

У 2023 році спостерігається негативна динаміка використання основних засобів у ТОВ «Дружба СВК»: попри зростання їх вартості, підприємство випустило менше продукції, а ефективність використання ресурсів знизилась. Це вимагає перегляду стратегії управління основними засобами, підвищення контролю за технічним станом та продуктивністю використання активів.

2.3. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

Фінансові результати від діяльності підприємства формуються залежно від видів його діяльності: основна операційна, інша операційна, фінансова та інша звичайна діяльність. Аналіз виконуємо за допомогою аналітичної табл. 2.5.

Таблиця 2.5 - Аналіз формування і динаміки фінансових результатів діяльності підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Фінансовий результат від реалізації продукції	2000-2050-2130-2150	56074	223,14	24866	37,57	-31208	-55,66
2. Фінансовий результат від іншої операційної діяльності	2120-2180	10948	43,57	2577	3,89	-8371	-76,46
3. Фінансовий результат операційної діяльності	2190(2195)	27443	x	67022	x	39579	144,22
4. Фінансовий результат від інвестиційної та фінансової діяльності	2200+2220-2250-2255	-2091	-8,32	-682	-1,03	1409	-67,38
5. Фінансовий результат від іншої діяльності	2240-2270	-222	-0,88	-159	-0,24	63	-28,38
6. Фінансовий результат до оподаткування	2290(2295)	25130	100	66181	100	41051	163,35

Фінансовий результат від реалізації продукції зменшився на 31 208 тис. грн (–55,66%) та у структурі прибутку до оподаткування знизився з 223,14% до 37,57%. Це свідчить про значне зниження маржинальності реалізованої продукції.

Інші операційні доходи скоротилися на 8 371 тис. грн або –76,46%, що суттєво зменшило загальний прибуток.

Прибуток від операційної діяльності зріс на 39 579 тис. грн або +144,22%. Це є позитивним чинником, що свідчить про покращення основної операційної діяльності попри загальне зниження доходів від реалізації.

Фінансовий результат від інвестиційної та фінансової діяльності залишився від’ємним, але скоротився в абсолютному значенні на 1 409 тис. грн (–67,38%), що може свідчити про зменшення тиску фінансових витрат (відсотків, втрат тощо).

Фінансовий результат від іншої діяльності також залишився від’ємним, але зменшився на 63 тис. грн (–28,38%), тобто негативний вплив цієї статті трохи зменшився.

Основне джерело прибутку змістилося з реалізації продукції до результатів основної операційної діяльності.

Підприємство зазнало значного скорочення додаткових доходів (операційних та інших), що могло вплинути на загальну прибутковість.

Водночас покращення результатів операційної діяльності частково компенсувало ці втрати.

Для стабілізації фінансового результату доцільно посилити внутрішній контроль за витратами, оптимізувати собівартість та відновити додаткові джерела доходу (оренда, інвестиції, послуги).

Аналіз фінансових результатів від основної операційної діяльності підприємства (реалізація продукції) виконується за допомогою даних форми №2 „Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)”, для цього будемо аналітичну таблицю 2.6.

Таблиця 2.6 - Аналіз фінансового результату від основної операційної діяльності

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік, тис. грн	Звітний рік, тис. грн.	Відхилення	
				тис. грн.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	171390	189207	17817	10,4
2. Собівартість реалізованої продукції	2050	106807	150458	43651	40,87
3. Адміністративні витрати	2130	4849	6715	1866	38,48
4. Витрати на збут	2150	3660	7168	3508	95,85
5. Фінансовий результат від основної операційної діяльності	2000-2050-2130-2150	56074	24866	-31208	-55,66

У 2023 році чистий дохід від реалізації продукції зріс порівняно з 2022 роком на 17 817 тис. грн або на 10,4% (з 171 390 тис. грн до 189 207 тис. грн). Це свідчить про позитивну динаміку виручки, що може бути наслідком зростання цін або збільшення обсягів реалізації.

Однак собівартість реалізованої продукції зросла ще стрімкіше — на 43 651 тис. грн або на 40,87%, що значно перевищує темпи приросту доходу. Така тенденція вказує на зниження рентабельності виробництва. Можливими причинами цього можуть бути інфляційне зростання цін на ресурси, підвищення енерговитрат, неефективне використання основних засобів чи людського капіталу.

Адміністративні витрати зросли на 1 866 тис. грн (або 38,48%), а витрати на збут — на 3 508 тис. грн, що становить 95,85% зростання. Це свідчить про суттєве збільшення управлінських та збутових витрат, які мають значний тиск на прибуток підприємства.

У підсумку, фінансовий результат від основної операційної діяльності зменшився на 31 208 тис. грн або 55,66% — з 56 074 тис. грн у 2022 році до 24 866 тис. грн у 2023 році.

Підприємство демонструє зростання обсягів реалізації, що є позитивним фактором.

Разом із цим, різке зростання витрат (особливо виробничих, адміністративних і збутових) значно погіршило фінансовий результат.

Стан основної діяльності свідчить про необхідність перегляду політики витрат, підвищення ефективності використання ресурсів і контролю за витратами на кожному етапі виробничо-збутового циклу.

Аналіз рентабельності продукції здійснюється, використовуючи дані форми №2 „Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)”, за допомогою аналітичної таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Формування та динаміка рентабельності продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			Абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) тис. грн	171390	189207	17817	10,4
2. Собівартість реалізованої продукції тис. грн	106807	150458	43651	40,87
3. Валовий прибуток (збиток) тис. грн	64583	38749	-25834	-40
4. Прибуток від реалізації продукції тис. грн	13148	5434	-7899	-60,08
5. Рентабельність продукції [як відношення валового прибутку до чистого доходу від реалізації продукції, товарів, послуг] %	0,4	0,2	-0,2	-50
6. Рентабельність продукції [як відношення валового прибутку до собівартості реалізованої продукції]%	0,6	0,3	-0,3	-50
7. Рентабельність продукції [як відношення прибутку від реалізації продукції до чистого доходу від реалізації продукції, товарів, послуг]%	0,07	0,03	-0,04	-57,1
8. Рентабельність продукції [як відношення прибутку від реалізації продукції до собівартості реалізованої продукції]%	0,12	0,04	-0,08	-66,6

За результатами аналізу видно, що в 2023 році ТОВ «Дружба СВК» відбулось зниження ефективності основної операційної діяльності. Хоча чистий дохід від реалізації продукції зріс на 10,4% (з 171390 тис. грн до 189207 тис. грн), витрати зросли значно швидше:

Собівартість реалізованої продукції збільшилась на 40,9%, що свідчить про підвищення витратності виробництва.

Валовий прибуток зменшився на 25834 тис. грн (або на 40,0%).

Прибуток від реалізації продукції впав на 60,1%, що демонструє суттєве зниження прибутковості операцій.

Негативна динаміка відобразилась і на показниках рентабельності:

✓ Рентабельність продукції за валовим прибутком до доходу впала з 0,4% до 0,2%.

✓ Рентабельність відносно собівартості — з 0,6% до 0,3%.

✓ Рентабельність прибутку до доходу — з 0,07% до 0,03%.

✓ Рентабельність прибутку до собівартості — з 0,12% до 0,04%.

Такі зміни свідчать про істотне погіршення фінансового результату основної діяльності підприємства. Попри зростання обсягів реалізації, значне збільшення витрат призвело до зниження рівня рентабельності, що потребує перегляду політики формування собівартості та контролю витрат у майбутньому.

Аналіз рентабельності виробництва здійснюється за даними форми №1 „Баланс(Звіт про фінансовий стан)” і форми №2 „Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)” за допомогою аналітичної таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Аналіз рентабельності виробництва

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			Абс.	%
1. Прибуток до оподаткування, тис. грн.	25130	66181	41051	163,35
2. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн.	33818	34641,4	823,4	2,43
3. Середня річна вартість оборотних активів, тис. грн.	19845	23168,3	3323,3	16,75
4. Середня річна вартість виробничих фондів, тис. грн.	53663	57809,7	4146,7	7,73
5. Рентабельність виробництва, %	46,83	114,48	67,65	144,46

У звітному 2023 році прибуток до оподаткування ТОВ «Дружба СВК» зріс на 41 051 тис. грн, або на 163,35 % порівняно з попереднім роком. Це відбулося на фоні помірного зростання середньої річної вартості основних засобів (на 823,4 тис. грн, або 2,43 %) та суттєвого зростання оборотних активів (на 3 323,3 тис. грн, або 16,75 %).

Загальна вартість виробничих фондів зросла з 53 663 тис. грн до 57 809,7 тис. грн (на 4 146,7 тис. грн, або 7,73 %). Це, у поєднанні зі збільшенням прибутку, позитивно позначилось на рівні рентабельності виробництва.

Коефіцієнт рентабельності виробництва підвищився з 46,83 % у 2022 році до 114,48 % у 2023 році, що на 67,65 в.п. більше. Такий приріст свідчить про суттєве підвищення ефективності використання виробничих ресурсів.

Загалом, підприємство значно покращило результативність своєї основної діяльності, що вказує на зростання прибутковості та потенціал для подальшого інвестування у виробничу базу.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ОРЕНДНИХ ОПЕРАЦІЙ У ТОВ «ДРУЖБА СВК»

3.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві

Організація бухгалтерського обліку є невід'ємною складовою системи управління ТОВ "Дружба СВК". Особливу увагу приділено обліку орендних операцій, з огляду на їх поширеність у сільськогосподарській сфері. Підприємство активно використовує оренду земельних ділянок, техніки, будівель і складів, що потребує чітко налагодженого контролю та облікового процесу. Зростання обсягів господарських операцій, зокрема сезонних, вимагає від бухгалтерської служби максимальної організованості, точності та своєчасності у відображенні орендних зобов'язань.

Бухгалтерська служба підприємства централізована, складається з головного бухгалтера та бухгалтера. Головний бухгалтер відповідає за організацію обліку на всіх ділянках, методологію, контроль за дотриманням законодавства, перевірку первинних документів, формування фінансової звітності. Бухгалтер виконує поточні функції: облік касових і банківських операцій, розрахунків з постачальниками, зарплати, податків, а також оформлення та контроль орендних договорів.

Служба підпорядковується директору підприємства, що забезпечує оперативний зв'язок між управлінськими рішеннями та обліковими даними. Водночас бухгалтерія активно взаємодіє з усіма структурними підрозділами:

- з юридичним відділом — для перевірки умов оренди та дотримання договірних зобов'язань;
- з відділом кадрів — у питаннях нарахування заробітної плати;
- з агрономічною службою — для точного рознесення витрат у рослинництві;
- з матеріально відповідальними особами — для контролю наявності орендованих активів, складання актів приймання-передачі.

ТОВ "Дружба СВК" застосовує журнально-ордерну форму бухгалтерського обліку, що є ефективною для підприємств із великою кількістю однотипних операцій. Облік ведеться автоматизовано у програмному середовищі "1С:Бухгалтерія 8.3", що дозволяє:

- створювати картки орендних договорів;
- фіксувати строки, ставки, графіки платежів;
- автоматично проводити господарські операції та амортизацію;
- вести аналітичний облік у розрізі контрагентів, об'єктів та договорів;
- контролювати заборгованість та своєчасність платежів;
- формувати фінансову, податкову та внутрішню управлінську звітність.

Облікова політика підприємства є ключовим інструментом управління обліком і щороку затверджується наказом керівника. Вона визначає:

- правила класифікації оренди згідно з П(С)БО 14 (операційна або фінансова);
- методи оцінки активів і витрат;
- порядок визнання доходів і витрат;
- терміни корисного використання орендованих активів;
- процедури переоцінки та зміни облікових оцінок у разі змін умов договору.

Операційна оренда враховується у складі витрат на відповідних рахунках (92, 93, 94), залежно від напрямку використання активу. При фінансовій оренді актив визнається у складі основних засобів, на нього нараховується амортизація, а зобов'язання обліковується у складі довгострокових або поточних боргів.

Функції контролю виконуються головним бухгалтером на постійній основі. Здійснюється перевірка первинної документації, графіків платежів, оборотно-сальдових відомостей, ведеться облік строків дії договорів та їх пролонгації або розірвання.

Бухгалтерська служба формує:

- Звіт по орендних договорах із зазначенням контрагентів, строків, сум;
- аналітичну відомість нарахувань та оплат;

- звіти про ефективність використання орендованих активів;
- інвентаризаційні акти і звірки заборгованості.

У фінансовій звітності орендні операції відображаються згідно з обліковою політикою. Зокрема:

- у формі №1 (Баланс) — право користування активом та відповідне зобов'язання (фінансова оренда);
- у формі №2 — витрати на оренду та амортизація;
- у формі №5 — розкривається інформація про строки договорів, суми платежів, методи обліку.

У податковій звітності підприємство відображає податковий кредит з ПДВ (при отриманні послуг оренди) або податкові зобов'язання (у разі надання майна в оренду). Також звітує з ЄСВ і ПДФО при виплатах фізичним особам-орендодавцям.

Бухгалтерська служба ТОВ "Дружба СВК" має достатню кваліфікацію та технічну оснащеність для ведення точного, своєчасного та контрольованого обліку орендних операцій. Завдяки поєднанню ефективної облікової політики, автоматизованого обліку, злагодженої взаємодії з іншими підрозділами та активного контролю, забезпечується не лише відповідність звітності законодавству, але й високий рівень прозорості та ефективності управління активами підприємства.

3.2. Організація обліку орендних операцій у ТОВ «Дружба СВК»

Організація обліку орендних операцій у сільськогосподарських підприємствах, зокрема у ТОВ «Дружба СВК», має ключове значення через широке використання орендованих ресурсів — землі, техніки, приміщень, транспорту. Оренда дозволяє підприємству оперативно залучати необхідні активи без значного одноразового фінансового навантаження. Разом з тим, вона потребує точного документального оформлення, бухгалтерського відображення, податкового супроводу та внутрішнього контролю.

Організаційна модель обліку оренди в ТОВ «Дружба СВК» включає:

- систематизацію первинних документів (договори, акти, графіки платежів);
- відображення операцій у бухгалтерському та податковому обліку згідно з П(С)БО 14 «Оренда»;
- ведення аналітичного обліку в розрізі договорів, контрагентів, об'єктів оренди;
- класифікацію оренди на операційну та фінансову з відповідним застосуванням облікових рахунків;
- використання автоматизованої програми «1С:Бухгалтерія» для обліку і контролю.

Для операційної оренди облік ведеться як звичайні витрати поточного періоду з використанням рахунків: 92 «Адміністративні витрати»; 93 «Витрати на збут»; 94 «Інші витрати операційної діяльності»; 685 «Розрахунки з іншими кредиторами»; 641 «Розрахунки за податками» (у разі ПДВ).

Для фінансової оренди (лізингу) використовується: 10 «Основні засоби»; 131 «Знос основних засобів»; 531 «Довгострокові зобов'язання за фінансовою орендою»; 684 «Розрахунки за нарахованими витратами»; 92, 23 — витрати на амортизацію.

У березні 2023 року підприємство уклало договір операційної оренди з ПП «АгроТех» щодо користування комбайном CLAAS терміном на 2 роки. Щомісячна сума орендної плати становить 15 000 грн. Заборгованості за договором немає. Бухгалтерські проведення за договором оренди комбайну наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Бухгалтерські проведення за договором оренди комбайну CLAAS

Зміст операції	Дт	Кт	Сума, грн
Нарахування орендної плати	92	685	15 000
Оплата орендної плати	685	311	15 000

Операційна оренда земельної ділянки (ФОП Іваненко М.М.) Підприємство орендує земельну ділянку з 2021 по 2030 рік. Щомісячна плата — 4 500 грн. Станом на звітну дату зафіксована заборгованість — 9 000 грн.

Бухгалтерські проведення за договором оренди земельної ділянки наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Бухгалтерські проведення за договором оренди земельної ділянки

Зміст операції	Дт	Кт	Сума, грн
Нарахування орендної плати за 2 міс.	92	685	9 000

Податкові зобов'язання: підприємство утримує 18% ПДФО та 1,5% військового збору з фізичної особи, якщо ФОП без спрощеної системи.

Фінансова оренда трактора John Deere (ТОВ «Лізинг-Агро») ТОВ «Дружба СВК» отримало трактор у фінансову оренду строком на 3 роки (2022–2025). Щомісячна орендна плата становить 18 700 грн. Наявна заборгованість — 18 700 грн (1 місяць). Бухгалтерські проведення за договором фінансової оренди трактора наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Бухгалтерські проведення за договором фінансової оренди трактора

Зміст операції	Дт	Кт	Сума, грн
Первісне визнання активу	10	531	673200
Нарахування амортизації	92/23	131	18700
Визнання процентів за оренду	92	684	18700

ТОВ «Дружба СВК» забезпечує належну організацію обліку оренди згідно з чинними нормативами. Орендні операції документуються, своєчасно відображаються у бухгалтерському обліку та контролюються. Завдяки автоматизованій системі обліку в «1С» забезпечується деталізований аналіз договорів та розрахунків. Розподіл оренди на операційну і фінансову дозволяє об'єктивно оцінювати вплив оренди на фінансовий стан підприємства.

3.3 Внутрішній контроль орендних операцій

Внутрішній контроль — це система заходів, процедур, дій та інструментів, спрямованих на забезпечення достовірності облікових даних, попередження

зловживань і підвищення ефективності управління підприємством. Він є складовою загальної системи управління фінансами та ресурсами суб'єкта господарювання.

На підприємстві ТОВ «Дружба СВК» система внутрішнього контролю має умовний характер, оскільки:

- не створено спеціального підрозділу внутрішнього аудиту, як того вимагає законодавство;
- немає посади внутрішнього ревизора, натомість контрольні функції покладено на головного бухгалтера;
- аудит проводиться періодично на договірній основі із зовнішніми аудиторськими фірмами.

Головний бухгалтер підприємства не лише веде облік, а й виконує функції контролю, зокрема:

- перевіряє правильність відображення орендних операцій на бухгалтерських рахунках;
- контролює відповідність первинних документів до умов договорів;
- перевіряє своєчасність нарахування орендних платежів;
- звіряє фактичне користування майном з даними в обліку;
- бере участь у внутрішній інвентаризації орендованих активів.

Цей підхід дозволяє, попри відсутність формального підрозділу, частково забезпечити контроль за збереженням орендованого майна та виконанням фінансових зобов'язань.

Для забезпечення достовірності даних щодо оренди, на підприємстві організовано контроль документів:

- перевірка наявності договорів оренди (чи підписані, чи діють, чи містять всі реквізити);
- звірка актів приймання-передачі з графіком використання активів;
- контроль актів наданих послуг і платіжних документів;
- перевірка дотримання строків дії договорів та умов пролонгації/розірвання;

- контроль за своєчасною реєстрацією податкових накладних.

Головний бухгалтер звітує директору про:

- наявність підписаних договорів,
- контроль оплати платежів згідно з графіком,
- випадки прострочення або порушення умов договору.

Інвентаризація орендованих об'єктів здійснюється в рамках загальної інвентаризації активів:

- проводиться не рідше одного разу на рік;
- оформлюється за актами за формами ОЗ-1, ОЗ-6, ОЗ-9;
- у процесі перевіряється фізична наявність активу, його стан, місцезнаходження;
- звіряються дані про залишкову вартість і облік амортизації (у разі фінансової оренди);
- комісія фіксує відповідність фактичного стану даним бухгалтерського обліку.

У разі виявлення розбіжностей складається внутрішній звіт, який затверджується керівництвом.

Через відсутність внутрішньої ревізії, контрольна функція частково передана зовнішнім аудиторам. Наприклад, у 2021 році було проведено аудит дебіторської заборгованості за 2020 рік за договором із незалежною аудиторською фірмою. Такий підхід дозволяє:

- незалежно перевірити фінансову звітність;
- оцінити коректність обліку оренди;
- отримати рекомендації щодо вдосконалення облікових процесів та процедур контролю.

Серед виявлених проблем у процесі внутрішнього аналізу — такі:

- відсутність єдиного реєстру всіх орендних договорів в паперовому чи електронному вигляді;
- пропуски у графіках платежів, які не оновлювались при зміні умов договору;

- неповне заповнення актів приймання-передачі або їх відсутність на деякі об'єкти.

Пропозиції:

1. Ввести внутрішній журнал обліку договорів оренди (з термінами, сумами, відповідальними особами).

2. Призначити відповідального бухгалтера за контроль орендних зобов'язань.

3. Розробити чек-лист перевірки кожного договору (наявність додатків, актів, платіжного графіка, ПДВ-накладних).

4. Запровадити регулярний щоквартальний звіт щодо виконання орендних зобов'язань.

5. Використовувати функціонал 1С для нагадувань про строк дії договорів і необхідність продовження або розірвання.

Хоча в ТОВ «Дружба СВК» внутрішній контроль орендних операцій формально не є інституціоналізованим (відсутній ревізійний підрозділ), його функціональні елементи ефективно виконуються головним бухгалтером. Підприємство підтримує базовий рівень контролю через: перевірку документів, ведення обліку у 1С, періодичну інвентаризацію активів, зовнішній аудит.

Однак, з метою посилення достовірності звітності та зниження ризиків шахрайства або помилок, доцільно формалізувати контрольні процедури, розробити політику внутрішнього контролю, затвердити відповідальних осіб та впровадити цифрові інструменти контролю в рамках бухгалтерської програми.

На підставі аналізу можна стверджувати, що внутрішній контроль орендних операцій у ТОВ «Дружба СВК» існує, але має обмежену ефективність через відсутність інституціоналізованих механізмів. Вся система спирається на функціональне навантаження головного бухгалтера та періодичний зовнішній аудит. Це створює потенційні загрози для повноти, достовірності та своєчасності облікової інформації.

Разом з тим, підприємство демонструє відкритість до вдосконалення контролю, що дає можливість впровадити низку заходів для підвищення

прозорості, достовірності обліку оренди та прийняття ефективніших управлінських рішень.

3.4. Автоматизація обліку орендних операцій

Автоматизація обліку — це процес переходу від ручного або частково ручного ведення облікових операцій до використання спеціалізованого програмного забезпечення, яке дозволяє автоматично обробляти, зберігати та аналізувати облікову інформацію.

У контексті обліку орендних операцій автоматизація передбачає:

- електронне ведення договорів оренди;
- автоматичне нарахування орендних платежів;
- автоматичну генерацію бухгалтерських проводок;
- створення та зберігання первинних документів;
- формування звітності на основі накопичених даних;
- інтеграцію з банківськими, податковими та іншими модулями.

Автоматизований облік охоплює весь життєвий цикл орендної операції: від укладення договору до його завершення або пролонгації, з повним документальним та обліковим супроводом.

Головною метою автоматизації є підвищення ефективності, точності та контрольованості облікових процесів, зокрема:

✓ Автоматичне формування проводок за шаблонами мінімізує ризик людських помилок, забезпечує правильне відображення витрат, зобов'язань, податкового кредиту.

✓ Дані вводяться один раз і автоматично використовуються в різних документах і реєстрах. Це економить час бухгалтера, особливо при великій кількості договорів оренди.

✓ Автоматизовані системи (як-от 1С) дозволяють будувати звіти за критеріями: контрагент, строк дії договору, залишок зобов'язань, сплачені платежі тощо. Це значно полегшує управління грошовими потоками.

Програма дозволяє формувати звіти для керівництва, аудиторів і контролюючих органів без потреби в додатковому зборі даних вручну.

✓ Наявність графіків платежів і механізмів автоматичного нагадування дозволяє уникати порушень строків договору, прострочення оплат і штрафів.

✓ Автоматизовані облікові програми оновлюються відповідно до змін у національному законодавстві, що дозволяє формувати звітність у форматі, затвердженому державними органами.

✓ Облікові дії (нарахування, амортизація, ПДВ, оплата) виконуються за один-два кліки. Бухгалтер може зосередитись на аналітичних функціях і контролі.

Отже, автоматизація обліку орендних операцій у ТОВ «Дружба СВК» — це не лише технічне спрощення роботи бухгалтерії, а стратегічний інструмент забезпечення:

- прозорості господарських процесів;
- надійного контролю за договорами оренди;
- економії ресурсів;
- і як результат — зростання ефективності управління підприємством загалом.

За допомогою програмного забезпечення підприємство перетворює облік оренди з формального обов'язку на інформаційний ресурс, що слугує джерелом для ухвалення фінансових рішень.

У процесі розвитку облікової системи на підприємстві ТОВ «Дружба СВК» особливої уваги набув перехід від традиційного, ручного способу ведення бухгалтерського обліку до сучасної автоматизованої системи, зокрема в частині обліку орендних операцій. Такий перехід не лише спростив рутинні процеси, але й істотно підвищив достовірність фінансових показників та зменшив ризики помилок.

Ручний облік оренди, який на ранніх етапах застосовувався на підприємстві, передбачав ведення паперових договорів, заповнення бухгалтерських журналів вручну, розрахунок орендної плати та амортизації в

Excel або навіть за допомогою калькулятора. Кожен платіж, кожна зміна у договорі вимагала ручного оновлення документів і повторного аналізу. Це забирало значний час працівників бухгалтерії, створювало ймовірність дублювання інформації, помилок у сумах чи датах платежів, втрати актуальності графіків. Бухгалтер мав постійно звіряти інформацію з договорами, звітами, реєстрами ПДВ та банківськими виписками. Крім того, формування звітності потребувало збору даних з кількох джерел, що уповільнювало процес прийняття рішень керівництвом.

Автоматизований облік оренди, який реалізовано у ТОВ «Дружба СВК» за допомогою програмного забезпечення «1С: Бухгалтерія», кардинально змінив ситуацію. Основні дані вносяться в систему один раз — при створенні договору. Далі система самостійно, відповідно до заданих параметрів (строк дії, сума орендної плати, ПДВ, контрагент), щомісячно формує потрібні бухгалтерські проведення, нараховує витрати, амортизацію (у випадку фінансової оренди), формує графіки платежів і звіти. Помилки при розрахунках фактично виключені, оскільки система контролює правильність кореспонденції рахунків та відповідність даних довідникам. При цьому кожна операція фіксується у хронологічному порядку, що дозволяє швидко перевірити будь-яку господарську подію.

Ще однією суттєвою перевагою автоматизованого обліку стало значне розширення аналітичних можливостей. Керівництво може в режимі реального часу отримати звіт про стан зобов'язань за договорами оренди, побачити, які з них наближаються до завершення, які платежі прострочені, яка сума витрат була понесена по кожному контрагенту або об'єкту. Такі дані в ручному обліку потребували б кілька годин обробки або не були доступними взагалі.

Крім цього, автоматизація забезпечила інтеграцію орендних операцій з податковим обліком. Податкові накладні, отримані від орендодавців, автоматично реєструються, включаються в податковий кредит, а система сама формує відповідні проводки та відображає їх у податковій звітності. У ручному режимі це було значно складніше і супроводжувалося ризиками невчасної реєстрації або помилкового обліку сум ПДВ.

У підсумку, перехід до автоматизованого обліку оренди дозволив ТОВ «Дружба СВК» істотно оптимізувати роботу бухгалтерії, знизити витрати часу та ресурсів, підвищити точність і достовірність облікової інформації, а також значно покращити якість управлінських рішень. Це стало особливо важливим в умовах зростання кількості договорів оренди, ускладнення податкового законодавства та необхідності дотримання строків подачі звітності.

У ТОВ «Дружба СВК» для автоматизації бухгалтерського обліку, у тому числі обліку орендних операцій, використовується спеціалізоване програмне забезпечення «1С:Бухгалтерія для України» (версія 8). Це одна з найпоширеніших програмних платформ для ведення фінансово-господарського обліку на підприємствах малого та середнього бізнесу в Україні, адаптована до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку, Податкового кодексу України, а також — за потреби — до вимог МСФЗ.

Причинами впровадження саме 1С у ТОВ «Дружба СВК» стали:

- зручність ведення всіх ділянок обліку в єдиній системі — бухгалтерського, податкового, складського, зарплатного;
- доступність персоналу до вже знайомого інтерфейсу, який є стандартом для українського бухгалтера;
- наявність модулів для обліку операційної та фінансової оренди, без потреби додаткової кастомізації;
- висока адаптивність — можливість доопрацювання функціоналу під специфіку сільськогосподарського підприємства (облік оренди землі, техніки, комбайнів, складських приміщень);
- сумісність із сервісами електронної звітності та документообігу (наприклад, М.Е.Дос, СОТА, FREDO).

Основні можливості програми 1С, що застосовуються у ТОВ «Дружба СВК»:

1. Ведення синтетичного та аналітичного обліку: Програма дозволяє вести облік за всіма основними рахунками Плану рахунків, включаючи 92 (адміністративні витрати), 685 (розрахунки з іншими кредиторами), 10 (основні

засоби), 53 (довгострокові зобов'язання) та інші, що використовуються в обліку оренди.

2. Нарахування орендних платежів: Налаштування графіка платежів дозволяє автоматично нараховувати суму оренди за кожним договором без необхідності ручного повторного введення даних щомісяця.

3. Відображення податкових зобов'язань і кредиту: Програма формує податкові накладні та автоматично відображає ПДВ у складі податкового кредиту або зобов'язання.

4. Облік фінансової оренди (лізингу): Реалізовано через облік права користування активом на рахунку 10, нарахування амортизації та формування зобов'язання за рахунком 53. Система дозволяє розмежовувати тіло зобов'язання і відсотки.

5. Формування звітності: Звіти за орендними операціями можуть бути сформовані як у розрізі контрагентів, так і у вигляді підсумкових зведень: аналіз витрат на оренду; залишки і обороти по договорах; прострочення зобов'язань; нарахування та сплата за період.

6. Інтеграція з банківськими системами: Автоматичне завантаження виписок та прив'язка платежів до конкретного договору оренди дозволяють прискорити відображення оплат та формування звітів по розрахунках з орендодавцями.

7. Періодичні регламентовані обробки: Модулі амортизації, переоцінки основних засобів, нарахування процентів — виконуються автоматично за встановленим графіком.

База даних підприємства в 1С структурована таким чином, що для кожного орендного об'єкта існує: картка контрагента; реєстр договорів; аналітика по строках платежів; облікові документи (акти, накладні, платіжки), що автоматично формуються.

Таким чином, бухгалтер може в будь-який момент відстежити стан зобов'язань за кожним договором, нарахування, оплату, та навіть — провести аналіз ефективності конкретного об'єкта оренди (наприклад, з позиції затрат/продуктивності).

Програмне забезпечення «1С:Бухгалтерія для України» повністю задовольняє потреби ТОВ «Дружба СВК» у частині обліку оренди. Воно дозволяє забезпечити системність, контроль, точність та аналітичну глибину в управлінні орендними зобов'язаннями. Крім того, завдяки гнучкості та підтримці, ця платформа є готовою до подальшої модернізації — наприклад, інтеграції з електронним документообігом або хмарною інфраструктурою.

Програма «1С:Бухгалтерія для України», яку використовує ТОВ «Дружба СВК», дозволяє вести повний цикл обліку орендних операцій — від укладення договору до формування фінансової звітності, з мінімальним втручанням бухгалтера. Автоматизація охоплює як операційну оренду (короткострокове користування активом без переходу права власності), так і фінансову оренду (лізинг) — довгострокове користування активом із перенесенням ризиків та вигід на орендаря.

Нижче наведено основні автоматизовані функції 1С, які використовуються для обліку оренди у ТОВ «Дружба СВК».

1. Автоматизоване створення договорів оренди

У системі 1С кожен договір оренди вноситься в електронному вигляді з наступними параметрами: контрагент (орендодавець); тип договору (операційна або фінансова оренда); об'єкт оренди; термін дії договору; періодичність платежів; сума щомісячної (чи іншої) орендної плати; розмір та наявність ПДВ; аналітичні параметри (підрозділ, центр витрат тощо).

Після заповнення система створює картку договору, яка надалі використовується в усіх пов'язаних документах без повторного введення

2. Формування бухгалтерських операцій автоматично

Після укладення договору система автоматично генерує:

- проводки з нарахування орендної плати;
- податкові наслідки (ПДВ, ПДФО, ВЗ у разі фізичних осіб);
- оплату з рахунку підприємства;
- відображення витрат за місцем їх виникнення (адміністративні, виробничі, загальногосподарські).

При кожному новому періоді (наприклад, щомісяця) бухгалтер лише активує документ «Надходження послуг», і всі розрахунки формуються на його основі.

3. Ведення графіків орендних платежів

У системі 1С для кожного договору оренди можна налаштувати графік платежів із зазначенням дат і сум. Це дозволяє: бачити заздалегідь майбутні витрати; контролювати терміни сплати; уникати прострочення; налаштувати нагадування про необхідність оплати чи оновлення договору.

У разі змін в умовах договору — графік легко коригується, і всі пов'язані розрахунки оновлюються автоматично.

4. Ведення аналітичного обліку

Програма дозволяє вести облік орендних операцій за такими аналітичними розрізами:

- за контрагентами (хто здає в оренду);
- за об'єктами оренди (що саме орендується - приміщення, техніка, земля);
- за структурними підрозділами;
- за періодами.

Це дає змогу проводити фінансовий аналіз ефективності оренди, наприклад:

- визначити загальні витрати на оренду певної категорії активів;
- порівняти витрати по різних підрозділах;
- оцінити вартість утримання техніки в оренді порівняно з власною.

5. Формування фінансової та податкової звітності

1С автоматично включає дані про оренду до:

- ✓ Звіту про фінансові результати (у частині адміністративних або виробничих витрат);
- ✓ Балансового звіту (для фінансової оренди: активи та зобов'язання);
- ✓ Податкової декларації з ПДВ (за даними податкових накладних орендодавця);

✓ Податкової декларації з податку на прибуток (амортизація активів, фінансові витрати за лізингом).

Усі ці звіти формуються за допомогою вбудованих регламентованих звітних форм, які відповідають чинному законодавству України.

6. Автоматизоване нарахування амортизації

У разі фінансової оренди, об'єкт, що орендується, обліковується на балансі підприємства, і на нього нараховується амортизація. У 1С ця операція повністю автоматизована:

- налаштовується метод амортизації (прямолінійний, кумулятивний тощо);
- вказується строк корисного використання;
- об'єкт прив'язується до рахунку витрат.

Щомісяця, при запуску обробки «Амортизація ОЗ», програма автоматично розраховує амортизацію та відображає її у бухгалтерському обліку.

7. Контроль зобов'язань та оплати

1С дозволяє:

- бачити залишок заборгованості перед кожним орендодавцем;
- переглядати історію оплат по кожному договору;
- формувати звіти типу «Аналіз рахунку 685», «Обороти за контрагентом», «Стан виконання договорів».

Це критично важливо для своєчасної оплати та недопущення пені, штрафів або розірвання договору.

8. Інтеграція з банком і ЕДО

Програма підтримує імпорт банківських виписок, автоматичну розноску платежів по договорах оренди та реєстрацію податкових накладних від орендодавців у сервісах М.Е.Дос чи СОТА.

Це скорочує час на обробку документів і забезпечує своєчасність податкового кредиту.

Автоматизовані функції 1С у ТОВ «Дружба СВК» забезпечують не лише зручне ведення обліку оренди, а й дозволяють ефективно контролювати,

аналізувати та прогнозувати орендні витрати. Це робить систему обліку оренди не просто обліковою функцією, а повноцінним інструментом управління ресурсами та зобов'язаннями підприємства.

У ТОВ «Дружба СВК» значна частина облікових операцій з оренди — як операційної, так і фінансової — реалізована в обліковій системі 1С:Бухгалтерія, що дозволяє вести не лише бухгалтерський, а й податковий, аналітичний та управлінський облік одночасно.

Облік оренди в 1С починається з налаштування договору оренди в обліковій системі. Для кожного контрагента — орендодавця — створюється окрема картка контрагента, а також окремий документ «Договір», у якому зазначаються:

- тип договору (операційна чи фінансова оренда),
- дата початку та завершення дії договору,
- періодичність платежів (щомісяця, щокварталу),
- вартість оренди з/без ПДВ.

Операційна оренда: щомісячне нарахування орендної плати

Після створення договору, щомісячно в 1С формується документ «Надходження послуг» або «Рахунок отриманий». У ньому обирається:

- контрагент (ФОП чи підприємство, яке надає приміщення, техніку або землю в оренду);
- стаття витрат (наприклад, оренда адміністративного приміщення);
- аналітика по підрозділах або місцях використання.

На основі цього документа 1С автоматично формує бухгалтерські проведення:

Дт 92 «Адміністративні витрати» – Кт 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» – сума орендної плати;

Дт 641 – Кт 685 – сума ПДВ до податкового кредиту.

У випадку, коли орендодавець — фізична особа, ПДВ не нараховується, а 1С формує проводки щодо нарахування ПДФО та військового збору:

Дт 92 – Кт 641 (ПДФО)

Дт 92 – Кт 642 (військовий збір)

Оплата орендних зобов'язань

Після надходження коштів оформлюється документ «Платіжне доручення (списання з рахунку)», який автоматично формує запис:

Дт 685 – Кт 311 — зменшення заборгованості перед орендодавцем.

Усі ці дії відображаються у журналі операцій та включаються до автоматично згенерованого Звіту про фінансові результати, у якому оренда показується у складі адміністративних або виробничих витрат.

Фінансова оренда (лізинг)

У випадку фінансової оренди (наприклад, оренда трактора чи зернозбирального комбайна), облік у 1С включає кілька додаткових етапів:

Визнання активу: Створюється документ «Прийняття до обліку основного засобу», в якому зазначається:

- первісна вартість об'єкта;
- джерело фінансування — рахунок 53 «Довгострокові зобов'язання за фінансовою орендою»;
- строк корисного використання;
- метод амортизації.

Нарахування амортизації: Щомісяця запускається регламентована обробка «Амортизація ОЗ», після чого формуються записи:

Дт 23 (90/92) – Кт 131 — амортизація об'єкта, що перебуває у користуванні.

Визнання процентів за оренду: Щомісяця оформлюється документ «Операція вручну» або використовується модуль «Розрахунок процентів за оренду», який нараховує витрати:

Дт 92 – Кт 684 — проценти за фінансовою орендою.

Погашення зобов'язань: Платіж відображається як:

Дт 53 – Кт 311 — погашення частини тіла зобов'язання;

Дт 684 – Кт 311 — оплата нарахованих процентів.

У 1С це дозволяє чітко розмежувати капіталізовану частину платежу та віднесену до витрат, що відповідає нормам П(С)БО 14 та МСФЗ 16.

1С забезпечує постійний доступ до аналітичної інформації, зокрема:
залишки по рахунку 685 (розрахунки з орендодавцями);
обороты по рахунку 92 або 23 (сума витрат на оренду);
стан розрахунків по кожному договору;
амортизаційні нарахування по кожному об'єкту фінансової оренди.

Наприклад, бухгалтер ТОВ «Дружба СВК» може за 2–3 хвилини сформулювати звіт:

- ✓ «Аналіз рахунку 685 за період» — показує, які платежі були нараховані, які сплачені, і коли виникає прострочення;
- ✓ «Оборотно-сальдова відомість по рахунку 10» — відображає активи, що надійшли у фінансову оренду.

Приклад обліку оренди в 1С показує, що завдяки гнучкому налаштуванню і автоматизованим шаблонам, облік орендних операцій у ТОВ «Дружба СВК» ведеться точно, системно і з високою аналітичною цінністю. Програма дозволяє уникнути дублювання даних, пришвидшує обробку, гарантує коректне формування звітності та є потужним інструментом для контролю виконання зобов'язань за договорами оренди.

Автоматизація обліку оренди в ТОВ «Дружба СВК» уже має достатній рівень технічної реалізації завдяки використанню програми 1С. Водночас, аналіз господарської діяльності свідчить, що існують значні резерви для її подальшого вдосконалення та переходу від локальної автоматизації окремих ділянок до повноцінної інтегрованої системи управління обліком і контролем оренди.

Перехід до хмарної облікової платформи

На сьогодні ТОВ «Дружба СВК» використовує класичну локальну версію 1С, яка обмежена можливістю одночасного доступу, географічною прив'язкою, складністю резервного копіювання. Перехід до хмарної платформи (наприклад, BAS Cloud або 1С:Підприємство 8 у хмарі) дозволить:

- працювати з обліком оренди з будь-якого пристрою та місця;

- автоматизувати оновлення програмного забезпечення;
- зберігати всі дані в захищеному середовищі;
- забезпечити безперервність обліку навіть у разі технічних збоїв на місцевому сервері.

Інтеграція з електронним документообігом (ЕДО)

На підприємстві частина договорів, актів виконаних робіт та податкових накладних все ще обробляється у паперовому вигляді. Впровадження електронного документообігу (через сервіси М.Е.Дос, СОТА, Vchasno тощо) дасть можливість:

- оперативно отримувати та зберігати акти, рахунки та договори оренди;
- виключити ризики втрати або помилкового дублювання документів;
- автоматично реєструвати податкові накладні без ручного введення;
- пришвидшити узгодження умов договорів з орендодавцями.

Розширення внутрішньої аналітики щодо ефективності оренди

На поточному етапі облік у 1С дозволяє бачити витрати на оренду за договорами, проте не оцінює ефективність використання орендованих активів. Доцільно реалізувати:

- функцію розрахунку собівартості продукції з урахуванням орендованих ресурсів;
- модуль аналітики ефективності використання орендованої техніки (кількість мотогодин, ремонт, простій);
- візуалізацію витрат на оренду в розрізі підрозділів, земельних ділянок, періодів.

Це дасть змогу оцінити, які орендовані об'єкти є економічно доцільними, а від яких варто відмовитися.

Автоматичне управління графіками платежів

У практичній діяльності підприємства були випадки, коли графіки орендних платежів не оновлювались вчасно після змін у договорах. Доцільно розробити модуль в 1С, який: нагадуватиме відповідальному бухгалтеру про дату платежу; контролюватиме відповідність фактичного платежу умовам

договору; формуватиме попереджувальні звіти про наближення завершення дії договору; автоматично оновлюватиме розрахунки після змін у сумі або тривалості оренди.

Навчання персоналу та цифрова грамотність

Розвиток автоматизованої системи обліку потребує не лише технічних змін, а й підвищення кваліфікації облікового персоналу. Доцільно: організувати внутрішні тренінги щодо нових функцій 1С; залучати зовнішніх консультантів для налаштування модулів; створити регламент користування програмою з покроковими інструкціями (для уникнення помилок у внесенні даних).

Використання КПЕ для обліку і контролю оренди

Для контролю ефективності автоматизованого обліку оренди варто впровадити ключові показники ефективності (КПЕ), наприклад: частка орендних договорів, що супроводжуються електронно; середній час обробки орендного платежу; кількість порушень строків договорів; рівень використання звітних форм у 1С.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У ході дослідження особливостей організації обліку орендних операцій на прикладі ТОВ «Дружба СВК» було встановлено, що оренда є важливим інструментом забезпечення підприємства виробничими ресурсами, зокрема — технікою, приміщеннями та сільськогосподарськими землями. Ефективність облікового супроводу таких операцій безпосередньо впливає на точність формування фінансової звітності та якість управлінських рішень.

Бухгалтерська служба підприємства демонструє належний рівень організації обліку оренди, який базується на поєднанні чіткої методології, документального забезпечення, автоматизації облікових процесів та дотримання норм П(С)БО 14 «Оренда» та Податкового кодексу України. Ведення журнально-ордерної форми обліку, впровадження облікової політики, а також використання програмного забезпечення 1С:Бухгалтерія забезпечують належну систематизацію даних про орендні операції, контроль за зобов'язаннями та обґрунтоване відображення витрат і активів у звітності.

Проаналізовано приклади договорів як операційної, так і фінансової оренди. Встановлено, що підприємство належним чином класифікує активи, застосовує відповідні рахунки та проводить амортизацію згідно з обраною обліковою політикою. Особливо актуальним є ведення аналітичного обліку орендованих активів у розрізі контрагентів, об'єктів і термінів дії договорів, що дозволяє виявляти прострочення, прогнозувати витрати та уникати фінансових ризиків.

Водночас, аналіз показав і певні недоліки: відсутність облікової аналітики за окремими договорами у внутрішній звітності (наприклад, облік за кадастровими номерами земель) не завжди чітко проводиться межа між фінансовою та операційною орендою, особливо у випадках лізингу сільськогосподарської техніки; рівень внутрішнього контролю за фактичним використанням об'єктів оренди потребує посилення, особливо в сезонний період.

Пропозиції щодо удосконалення обліку оренди в ТОВ «Дружба СВК».

1. Запровадити єдиний реєстр об'єктів оренди з деталізацією: тип активу, контрагент, графік платежів, балансова вартість, строк дії, статус (діє/продовжений/розірваний). Це дозволить забезпечити оперативний контроль і звітність на вимогу керівництва. Удосконалити класифікацію оренди шляхом перегляду наявних договорів відповідно до критеріїв фінансової оренди (за П(С)БО 14), що допоможе уникнути податкових ризиків і забезпечить правильне відображення активів у балансі. Автоматизувати контроль за термінами орендних договорів за допомогою функціоналу в 1С — з нагадуванням про дати пролонгації, закінчення договору або перегляду суми орендної плати.

2. Забезпечити облік за кадастровими номерами земельних ділянок, що орендуються, та їх прив'язку до конкретних сільськогосподарських культур — це підвищить точність податкової звітності та дозволить здійснювати розрахунок рентабельності на гектар.

3. Провести додаткове навчання персоналу бухгалтерії з обліку фінансової оренди (лізингу) для більш точного розрахунку зобов'язань та відсотків за користування майном.

4. Розширити функції внутрішнього контролю, запровадивши квартальні звірки фактичного використання орендованих активів, фотофіксацію на момент передачі та повернення техніки.

5. Оновити внутрішній регламент облікової політики з деталізацією процедури обліку оренди, включно з прикладами бухгалтерських проведення, з метою уникнення неоднозначного трактування положень стандартів.

Кваліфікаційна робота продемонструвала, що грамотна організація обліку орендних операцій — це не просто вимога звітності, а інструмент підвищення економічної ефективності, зниження витрат, забезпечення фінансової прозорості та управління ризиками. Комплексний підхід, що поєднує нормативне регулювання, практику, аналіз і цифрові рішення, є запорукою успішного функціонування підприємства в сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Закон України «Про оренду державного та комунального майна» від 03.10.2019 р. № 157-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-20#Text>
3. П(С)БО 14 «Оренда». Наказ Мінфіну №181 від 28.07.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0510-00>
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 16 «Оренда» (IFRS 16). URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS16%20ukr%202021.pdf>
5. Балан П. П. Орендні відносини в аграрному секторі економіки України. Економіка АПК. 2023. № 1. С. 23–31.
6. Біла С. О. Автоматизація облікових процесів на підприємствах: проблеми та перспективи. Облік і фінанси. 2022. № 4. С. 45–52.
7. Васильєва Н. М. Внутрішній контроль на підприємствах в умовах цифровізації. Економічний форум. 2021. № 2. С. 78–83.
8. Власюк Г. В. Оренда як об'єкт бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Вісник Житомирського державного технологічного університету. 2022. № 3. С. 91–98.
9. Галайда Н. І. Організація податкового обліку оренди. Фінанси України. 2021. № 10. С. 63–69.
10. Герасимчук З. В. Оренда у сільському господарстві: правові та облікові аспекти. Актуальні проблеми економіки. 2020. № 6. С. 134–139.
11. Гринчук О. С. Методологія обліку операцій оренди у фермерських господарствах. Агроінформ. 2023. № 11. С. 28–33.
12. Деркач Т. М. Бухгалтерський облік у сільському господарстві. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 412 с.
13. Єрмоленко Т. А. Практичні аспекти застосування П(С)БО 14 «Оренда» на малих підприємствах. Облік і аудит. 2021. № 5. С. 56–60.

14. Жук І. А. Інформаційні системи і технології в обліку. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 296 с.
15. Забродська І. М. Контроль орендних операцій: теорія і практика. Економіка та держава. 2022. № 8. С. 88–93.
16. Задорожна О. В. Документальне оформлення оренди: вимоги, типові помилки, аудит. Професійний бухгалтер. 2023. № 3. С. 12–18.
17. Іщенко Л. В. Облік орендованих основних засобів. Бухгалтерський облік і аудит. 2021. № 9. С. 33–38.
18. Камінська Н. С. Особливості податкового обліку операційної та фінансової оренди. Фінанси, облік, аудит. 2022. № 4. С. 57–61.
19. Карпова Н. В. Контроль як елемент управління підприємством. Бізнес Інформ. 2021. № 12. С. 47–50.
20. Коломоєць Т. О. Роль внутрішнього контролю в системі управління фінансами підприємства. Економіка та суспільство. 2022. № 30. С. 122–126.
21. Кондратюк Т. В. Методика обліку договорів оренди: проблемні питання. Облік і фінанси АПК. 2020. № 2. С. 71–75.
22. Лобанова М. С. Особливості застосування ІС:Бухгалтерія у сільськогосподарських підприємствах. Інформаційні технології і облік. 2022. № 6. С. 99–104.
23. Лозинська І. М. Аналітичне забезпечення обліку оренди на підприємстві. Наукові праці НУ ОМА. 2021. № 47. С. 65–70.
24. Ляхович І. Р. Проблеми і напрями розвитку внутрішнього контролю в аграрних підприємствах. Економіка і організація управління. 2023. № 2. С. 83–89.
25. Матвієнко О. І. Облік та аудит у сфері оренди. Харків : Фінанси і статистика, 2020. 310 с.
26. Мельник Л. Г. Стандарти обліку оренди: порівняльний аналіз П(С)БО та МСФЗ. Аудитор України. 2021. № 7. С. 19–24.
27. Мусієнко Н. М. Застосування сучасних інформаційних технологій у бухгалтерському обліку. Економічний вісник Донбасу. 2022. № 4. С. 50–55.

28. Нікітенко М. А. Відображення орендних операцій у фінансовій звітності. Економіка і управління. 2022. № 6. С. 92–97.
29. Соловей Л. В. Розробка облікової політики підприємства щодо оренди. Облік і фінанси. 2023. № 1. С. 20–27.